

**NON-GOVERNMENTAL ORGANISATIONS
FUNCTIONING BEYOND NATIONAL BORDERS.
THE CASE OF INTERNATIONAL ELIAS CANETTI SOCIETY¹⁵**

Viktor Kirilov, PhD Student

PhD programme in Political Science

Department of Economics and International Relations,

Faculty of Business and Management

University of Ruse „Angel Kanchev“

Tel.: +359 87 928 9719

E-mail: viktor.kirilov@eliascanetti.org

Abstract: *The current paper is related to a PhD study on NGOs that "transcend" the idea of the nation-state and enhance the development of a transnational civic society in parallel to the international society of states. The comprehensive research encompasses theoretical analysis of transnationalism and case studies. Here we explore the governance of transnational NGOs in order to identify common characteristics, which can be considered typical of a global standard. Then we analyse the International Elias Canetti Society (IECS) to find out to what extent its governance is relevant to the standard. The paper concludes by provision of policy recommendations, i.e. how IECS could overcome existing gaps, so that it could add more value to the effective functioning of the transnational society.*

Keywords: Civil/Civic Society, Transnational Civil/Civic Society, NGO

JEL Codes: A13

ВЪВЕДЕНИЕ

Целта на настоящия доклад е да проучи транснационални НПО от гледна точка на тяхното управление, за да определи общите характеристики, които могат да се считат типични за един глобален стандарт. След това анализира Международно дружество "Елиас Канети" (МДЕК), с оглед на това до каква степен неговото управление е свързано със стандарта. Докладът завършва с предоставяне на препоръки за политиката, т.е. как МДЕК може да преодолее съществуващите пропуски, така че да добави повече стойност към ефективното функциониране на транснационалното общество.

ИЗЛОЖЕНИЕ

За целите на анализа са избрани следните две НПО, Freedom House (FH) и Médecins Sans Frontières (MSF). И двете организации функционират извън националните граници на държавите, в които първоначално са основани, тоест изпълняват транснационална дейност. Структурата на анализа най-общо представлява разглеждане на предпоставките за създаването на избраните организации, тоест малко предистория, последвана от разглеждане на структурата на организацията, по какъв начин се финансира дейността на организацията и не на последно място, каква е дейността на организацията.

Организацията Freedom House

е независима неправителствена организация, посветена на подкрепата и защитата на демокрацията по света. Създадена е 1941 г., с основна цел - да насърчава американското участие във Втората световна война и борбата срещу фашизма. Основателите на организацията са изтъкнати и влиятелни лидери от сферата на бизнеса, журналистиката, академичните среди и правителството. Първоначалната мисия на организацията е да се противопостави на изолационните настроения в САЩ. (Freedom House, 1980) Проблемът:

¹⁵ Настоящият доклад е в изпълнение на проект на Факултет "Бизнес и мениджмънт" 2023-ВМ-01 на тема "Изследване на възможностите за преход към зелена и кръгова икономика", финансиран от Фонд "Научни изследвания" на Русенски университет „Ангел Кънчев“.

деветдесет процента от американските граждани са били против това САЩ да вземе участие във войната, дори когато нацистките танкове преминават през континента, а концентрационните лагери започват да се пълнят с хора. (United States Holocaust Memorial Museum, Washington, 2016)

От самото начало ръководството на организацията е убедено, че "американското лидерство в международните отношения е от съществено значение за каузите на правата на човека и демокрацията" и че "разпространението на демокрацията би било най-доброто оръжие срещу тоталитарните идеологии"; убеждение, което се схваща като "мисия [...] за разширяване на свободата по света [и] да се бори срещу другата тоталитарна заплаха на XX век - комунизма". (Giannone, 2010) След края на Студената война, Freedom House активно подкрепя създаването на институции и инициативи за насърчаването на мира, правата на човека и международно сътрудничество, като плана „Маршал“, Всеобщата декларация за правата на човека и др. (Freedom House, 1980) Организацията се включва и в борбата срещу маккартизма¹⁶ (Achter, n.d.), който по онова време разбива живота на артисти, държавни служители и преподаватели, обвинени в комунистическа обвързаност. Организацията работи за това да се защитят правата на гражданите "на вътрешния фронт от сондажи, които клеветят невинните". (Freedom House, 1980)

През 70-те години организацията разширява обхвата на дейността си, започва активно да следи за заплахи за свободата и демокрацията в държавите от развиващия се свят (Латинска Америка, Африка, Азия и Близкия изток) и да оказва подкрепа за решаването на проблемите възникващи от възникващи заплахи. След разпадането на Съветския съюз, Freedom House се заема с обучаването на млади лидери, които да оказват невоенна подкрепа за свободата и демокрацията, особено в Източна Европа. (Center for Organizational Research and Education, 2022) Капацитета на организацията се разширява значително след сливането ѝ с фондация National Forum (Национален форум) през 1997, това се изразява в подкрепа за новите демократични държави в създаването на силни институции за демократично управление и гражданско общество. След терористичните атаки от 11 септември 2001 г. Freedom House поема по-активна роля в Близкия изток и Централна Азия и продължава да работи по целия свят за опазването на свободата, правата на човека и демокрацията. (Center for Organizational Research and Education, 2022)

Freedom House е може би най-известна с четирите си основни изследвания и проучвания, които публикува ежегодно:

- Freedom in the World (изследва гражданските свободи и политическите права);¹⁷
- Freedom on the Net (изследва независимостта на медиите в 193 държави);¹⁸
- Countries at the Crossroads (анализ на развитието на политическата ситуация в 70 страни със стратегическо значение);¹⁹
- Nations in Transit (се фокусира върху посткомунистическите страни в Източна Европа и Евразия).²⁰

¹⁶ ...период от американската история, когато сенатор Джоузеф Маккарти провежда серия от разследвания и изслушвания през 50-те години на XX век, за да разкрие предполагаемото комунистическо проникване в различни области на американското правителство... (<https://www.britannica.com/topic/McCarthyism>, accessed on 10.11.2023)

¹⁷ От 1973 г. Freedom House оценява състоянието на политическите права и гражданските свободи по света. Докладът с *Freedom in the World* се използва редовно от политици, журналисти, учени, активисти и много други по света... (<https://freedomhouse.org/report/freedom-world>, посетен на 10.11.2023)

¹⁸ Freedom on the Net е годишно проучване и анализ на Freedom House за свободата в интернет по света. Този авангарден проект се състои от новаторски изследвания и анализи, застъпничество, основано на факти, и изграждане на капацитет на място. Отличителна черта на анализа е годишният доклад Freedom on the Net. Той съдържа ранжирана оценка на свободата в интернет по държави, глобален преглед на последните развития, както и задълбочени доклади за отделните държави... (<https://freedomhouse.org/report/freedom-net>, посетен на 10.11.2023)

¹⁹ Countries at the Crossroads, публикуван от 2004 до 2012 г., представляваше ежегоден анализ на работата на правителствата в 70 стратегически важни страни, които се намират на критичен кръстопът при определянето на политическото си бъдеще. (<https://freedomhouse.org/reports/publication-archives>, посетен на 10.11.2023)

Във Freedom House работят около 120 души от различни политически, религиозни и етнически среди от цял свят. Те публикуват и различни други проучвания по въпроси, свързани с демократичната свобода по света. (Center for Organizational Research and Education, 2022) Freedom House е ТНПО с нестопанска цел, която разчита предимно на дарения и безвъзмездни средства от фондации и правителствени агенции. Според годишния доклад за 2007 г., Freedom House получава 66% от финансирането си от федералното правителство на САЩ, по-конкретно от Американската агенция за международно развитие, Държавния департамент на САЩ и Националната фондация за демокрация (National Endowment for Democracy), (Freedom House, 2007).

Организацията Médecins Sans Frontières

е френската ТНПО с богата история, корените на която могат да се проследят в седемдесетте години на XXв. MSF е основана през 1971 г. в Париж от група журналисти и лекари. От основаването на организацията до днес, тя се превръща в световно движение, в което участват близо 65 000 души. (Msf, 2021a) Докато Freedom House се концентрира повече върху интервенции и тип watchdog функции за подкрепа на демокрацията, демократичните ценности и начин на управление на глобално ниво в държави след Втората световна война, организацията „Доктори без граници“ също работи в хуманитарната сфера и е неправителствена организация с нестопанска цел, работеща на глобално ниво, но дейността им е коренно различна.

Този международен лекарски колектив се състои от десетки хиляди здравни специалисти, логистичен и административен персонал - обединени от обща организационна харта. Те предоставят медицинска помощ на хора, засегнати от конфликти, епидемии, бедствия или хора без достъп до адекватна медицинска помощ. Тяхната дейност се базира изцяло на медицинската етика и принципите на безпристрастност, независимост и неутралност. (Msf, 2021a)

Предисторията за създаването на MSF може да бъде проследена назад до Нигерската гражданска война от 1967-70. Военните сили на Нигер блокират достъпа до новосформирания регион Биафра. Блокадата е едновременно физическа и информационна, тъй като останалият свят няма представа какво точно се случва в изолираната Биафра. Тъй като Франция е една от малкото влиятелни държави, които подкрепят Биафра, група френски лекари доброволци в сътрудничество с Френския Червен кръст решават да се намесят и да започнат хуманитарна дейност в подкрепа на местното население.

Според данни от уебсайта на организацията, Лекари без граници се ръководи колективно от асоциациите, които членуват в нея, регионални и национални. Членуващите в организацията са основно настоящи и бивши полеви лекари. Членовете споделят общ ангажимент да работят и да извършват независима медицинска хуманитарна помощ. Членовете имат равен глас по отношение на избора къде организацията да се намеси. Гласуват за избирането и назначаването на управителния съвет на организацията и за президент на всяка асоциация, като същевременно следят за това назначените представители да работят отговорно в духа на ценностите на организацията. (Msf, 2021c)

В MSF членуват 25 асоциации по света²¹, всяка от тях е независимо юридическо лице в държавата, в която са основани. Те гласуват и избират сами своя борд на директорите и президента си по време на Общо събрание. Членуващите асоциации са свързани в мрежа от Операционни центрове (шест), които решават кога, къде и как да се намеси организацията, а към всяка асоциация има обвързани работни секции, които подкрепят дейността на организацията на терен, наемат и обучават персонал, търсят възможности за финансиране, създават информираност на световно ниво за кризите, с които се сблъскват. (Msf, 2021c)

²⁰ Nations in Transit оценява състоянието на демокрацията в територията, от Централна Европа до Централна Азия. За всички 29 държави включени в доклада, Freedom House - в консултация с група от експертни съветници и група от регионални рецензенти - дава цифрови оценки в седем категории, които в общи линии представят институционалните основи на либералната демокрация. (<https://freedomhouse.org/report/nations-transit>, посетен на 10.11.2023)

²¹ Списък с членуващите държави може да бъде намерен тук: <https://www.msf.org/how-we-are-run>

Организацията, типично за повечето НПО с нестопанска цел, е финансирана почти изцяло от дарения. Според данни от годишния финансов отчет на MSF за 2020 г., 97.2 процента от финансирането за годината (1.9 милиарда €) идва от дарения от частни лица, компании и фондации. Цялостните разходи на организацията в различните държави, в които изпълнява дейност могат да бъдат разгледани в доклада. (Medecins Sans Frontieres, 2020)

Как се използват постъпилите от дарения средства може да се види от следната фигура, взета от уебсайта на организацията, попълнена с информация от годишния отчет за 2020:

“80,5 % от финансовите ресурси се разпределят за изпълнение на социалната мисия на организацията: 64,5 % за хуманитарни програми, 12 % за подкрепа на проекти и програми и 4 % за повишаване на осведомеността.” (Msf, 2021b), (Medecins Sans Frontieres, 2020).

Международно дружество „Елиас Канети“ (МДЕК)

е международна неправителствена организация, която опазва духовното наследство на родения в Русе Нобелов лауреат за литература Елиас Канети и отстоява европейските ценности за мир и разбирателство между народите, права на човека и културно многообразие.

Дружеството е основано в наследствената къща на Нобелиста на ул. „Славянска“, №12 през 1992 г. Сред неговите учредители и съмишленици са общественици, учени и творци от България, Австрия, Германия, Швейцария, Великобритания, Франция, Италия, Румъния, Унгария, Русия, Турция, САЩ и др.

Като следва мисията си да бъде последовател на Канети, европейският гражданин *par excellence*, Дружеството се стреми към постигане на цели за: съхраняване и разпространяване на творчеството на Нобеловия лауреат; принос към опазване на европейското културно наследство; подкрепа за демокрацията и развитието на гражданското общество; иновативни проекти в рамките на европейското образователно и изследователско пространство.

Основните дейности, които очертават профила на Дружеството, са: Култура и изкуство; Гражданско образование; Наука; Издателска дейност. Международният екип на Дружеството работи съвместно с културни институции и организации от държави-членки на ЕС, от Дунавския регион, от трети страни. В това сътрудничество той служи на благородната кауза на културната дипломация, изнася българска култура по света и внася чуждестранна култура в България. Обърнат е с лице към младите хора и им помага да осмислят сложната си идентичност на граждани на своя град и регион, на своята родина, на Европа и на света.

В своите усилия дружеството се подкрепя не само от български правителствени и общински структури, но и от Гьоте институт, от Фондация Робърт Бош, от Федералното министерство за Европа, интеграция и външна политика на Австрия, от Австрийското дружество за литература и др. организации, споделящи неговите ценности и мисия. Това съдействие добавя стойност към поредицата от утвърдени международни и национални изяви на Дружеството: Международен литературен фестивал; Национална награда за съвременни писатели на името на Елиас Канети; Международни изложби на художници; концерти и представления; Международни научни конференции; Преводи и издаване на книги. (МДЕК, 2023)

Глобален стандарт

Съществува изключително неправителствен аналог на традиционното транснационално застъпничество, насочено към държавите: това е лобирането пред корпорации и други недържавни участници. (Davies, 2019a, pp. 46–62) Неправителствените организации също така се конкурират с държавите и другите участници в прякото предоставяне на услуги на населението. (Cooley & Ron, 2002, pp. 5–39) Важен стълб на съвременното глобално управление е изключително неправителствен: транснационалното управление включва определянето, наблюдението и прилагането на глобални стандарти без прякото участие на държавите. (Ruhlman, 2015) Това от своя страна може да означава, че неправителствените организации и други транснационални участници осигуряват транснационален ред успоредно с международния ред, осигуряван от обществото на държавите. (Davies, 2019a)

Разглеждайки в детайл избраните организации за **Глобален стандарт** за характеристиките, които една НПО трябва да притежава за да се бъде участник в транснационалното гражданско общество могат да бъдат няколко:

Дейността, която организацията извършва и подкрепата, която тя оказва трябва се усеща не само локално, в държавата, в която организацията е базирана, не само на международно ниво, в една или повече държави, а на глобално ниво. НПО традиционно влияят с дейността си върху поведението на много по-широк кръг международни участници, също така не само върху корпоративните участници в икономическата сфера, но и върху широк кръг от социални и културни институции. (Willetts, 2011) Влиянието на една НПО трябва да се усеща в международен и глобален план чрез процеси и динамика, които заобикалят държавата и нейните институции. (Davies, 2014)

Ефектът от „услугите“, които организацията предлага и изпълнява трябва да бъде глобален, тоест освен че водят до политическа промяна чрез застъпничество, заобикаляйки държавата, НПО също така оспорват ориентираното към държавата разбиране за световната политика чрез предоставянето на услуги, които иначе биха могли да бъдат предоставяни от правителствата. (Davies, 2019b, pp. 264–292) Това включва не само добре познатата им роля в хуманитарната помощ и помощта за развитие, но и предоставянето на по-широки здравни, социални и други обществени услуги. Създават мрежи за сътрудничество чрез предприемането на съвместни проекти с корпорации и други недържавни участници, както и чрез предоставянето на услуги на техните членове.

Транснационално управление: Сред многобройните роли на транснационалните професионални асоциации е осигуряването на глобални професионални стандарти (Davies, 2019a, pp. 383–396), един от многото международни стандарти, разработени, наблюдавани и прилагани от НПО. Съществуват и "външно ориентирани" стандарти по отношение на поведението на други участници, като транснационални корпорации и дори държави, както и "вътрешно ориентирани стандарти", регулиращи поведението на самите НПО. Заедно те могат да съставляват транснационалното управление - изключително недържавния компонент на глобалното управление. (Mattli & Dietz, 2014, pp. 140–167)

Транснационален ред: С развитието на транснационалното управление успоредно с междуправителствените компоненти на глобалното управление може да се твърди, че НПО и други транснационални участници могат да развиват институции на транснационалното общество, които са паралелни на тези на държавите в международното общество. (Tallberg et al., 2014, pp. 741–774) Подобно на развитието на критериите за взаимно признаване, дипломатическите процедури и законите между държавите в международното общество, може да се приеме, че неправителствените организации в транснационалното общество са разработили свои собствени критерии за взаимно признаване, дипломатически процедури и транснационални закони. Освен това, както институциите на международното общество могат да улеснят международния ред, така и институциите сред транснационалните участници могат да улеснят транснационалния ред. (Tallberg et al., 2013)

ЗАКЛЮЧЕНИЕ и препоръки към МД „Елиас Канети“

Като се вземе предвид цялостната информация за Дружеството, систематизирана в няколко основни ключови точки тук и обръщайки внимание на няколкото основни ключови момента от глобалния стандарт, предложени тук, може да се твърди следното:

Въпреки, че организацията е международна, ефектът от нейните културна, образователна и издателска дейност не се ограничават само до Русе и България, а се усещат на международно и транснационално ниво. Пример за това е най-голямото събитие или поредица от събития, които екипът на дружеството организира ежегодно – Международен литературен фестивал Русе.²²

Фестивалът е международен, но тук има важен момент, който се различава от нормата на международното. В неговата организация традиционно присъстват едновременно

²² <http://eliascanetti.org/bg/literaturefestivalruse/>

институции представителки на няколко европейски държави, Австрия, Германия, Полша, Унгария, Румъния, и др., освен това той ежегодно играе ролята и на сцена, на която се случва истински културен и литературен обмен между местните и чуждестранните творци, който в смисъла си е от транснационално значение.

Организацията от създаването си през 2005 до днес създава и участва в множество проекти на теми от глобално значение, добър пример за това е една от инициативите на МДЕК, която предлага модел за подпомагане на изучаването на майчиния език срещу превенция на отпадането от училище в ранна възраст, образователните методи от която може да се прилага глобално.²³

Участва в световни мрежи за сътрудничество съвместно с Австрийска библиотека Русе, която е 51-та от общо 65 такива библиотеки в мрежата от Австрийски библиотеки по света.

Препоръките към МД „Елиас Канети“ с цел приближаване до глобалния стандарт за транснационални организации са много, но основната е от гледна точка на обхвата и ползите от дейността му. Дружеството трябва да погледне отвъд обогатяването на местните образование, наука, култура и др. и да обърне повече внимание на глобалните. Въпреки че българското гражданско общество е част от транснационалното, степента на подкрепа към него и ползите от дейността на Дружеството за него са по-големи.

REFERENCES

- МДЕК. (2023). *Мусия*. Eliascanetti.Org. <https://eliascanetti.org/bg/za-nas/misiya/>
- Achter, P. J. (n.d.). *McCarthyism*. <https://www.britannica.com/topic/McCarthyism>
- Center for Organizational Research and Education. (2022). *Freedom House*. Activistfacts. <https://www.activistfacts.com/organizations/503-freedom-house/>
- Cooley, A., & Ron, J. (2002). *The NGO Scramble: Organizational Insecurity and the Political Economy of Transnational Action*. *International Security* 27 (1).
- Davies, T. (2014). *NGOs A New History of Transnational Civil Society*. New York: Oxford University Press.
- Davies, T. (2019a). *Routledge Handbook of NGOs and International Relations*. Routledge.
- Davies, T. (2019b). *Transnational Society as a Mirror of International Society: A Reinterpretation of Contemporary World Order*. *International Theory* 11 (3).
- Freedom House. (1980). <https://freedomhouse.org/about-us/our-history>
- Freedom House. (2007). *2007 Annual Report A Catalyst for Freedom and Democracy*. https://freedomhouse.org/sites/default/files/inline_images/2007.pdf
- Giannone, D. (2010). Political and ideological aspects in the measurement of democracy: The Freedom House case. *Democratization*, 17(1), 68–97. <https://doi.org/10.1080/13510340903453716>
- Mattli, W., & Dietz, T. (2014). *International Arbitration and Global Governance: Contending Theories and Evidence*. Oxford University Press.
- Medecins Sans Frontieres. (2020). *International Financial Report 2020*. [https://www.msf.org/sites/default/files/2020-11/MSF_Financial_Report_2019_FINAL - without fly_cover.pdf](https://www.msf.org/sites/default/files/2020-11/MSF_Financial_Report_2019_FINAL_without_fly_cover.pdf)
- Msf. (2021a). *An international, independent medical humanitarian organisation*. Msf. <https://www.msf.org/>
- Msf. (2021b). *Financial independence and accountability*. Msf. <https://www.msf.org/reports-and-finances>
- Msf. (2021c). *HOW WE'RE RUN*. Msf. <https://www.msf.org/how-we-are-run>
- Ruhlman, M. (2015). *Who Participates in Global Governance?* (T. G. Weiss & R. Wilkinson (Eds.)). Routledge.
- Tallberg, J., Sommerer, T., Squatiro, T., & Jönsson, C. (2013). *The Opening Up of International Organizations*. Cambridge University Press.
- Tallberg, J., Sommerer, T., Squatiro, T., & Jönsson, C. (2014). *Explaining the Transnational Design of International Organizations*. *International Organization* 68(04).
- United States Holocaust Memorial Museum, Washington, D. (2016). *THE UNITED STATES: ISOLATION-INTERVENTION*. <https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/the-united-states-isolation-intervention>
- Willetts, P. (2011). *Non-Governmental Organizations in World Politics: The Construction of Global Governance*. Routledge.

²³ <http://eliascanetti.org/bg/2020/10/18/erazam-proekt-language-against-dropout/>